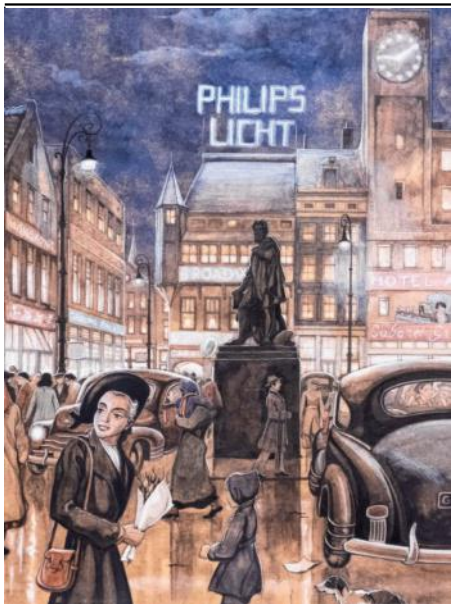

Nederland telt veel kleine, onbekende musea, NRC portretteert er deze zomer zes. Deel 1: Het Anton Pieck Museum. In Hattem wordt duidelijk dat Anton Pieck zoveel meer was dan de man van het Sprookjesbos.

Door **Saskia van Loenen** Fotografie **Sake Elzinga**

Wie bij Anton Pieck enkel aan de Efteling denkt doet hem erg tekort

Tekening voor Philips.

FOTO SAKE ELZINGA

Wie fan is van de Efteling krijgt vermoedelijk ook een warm gevoel bij het werk van Anton Pieck. De kunstenaar, die in 1987 op 92-jarige leeftijd overleed, stond aan de wieg van het pretpark in Kaatsheuvel, dat in 1952 openging en destijds voornamelijk het Sprookjesbos omvatte. Vrijwel alles daar is door hem ontworpen; het romantische uiterlijk van huisjes, kabouters en zelfs bordjes die naar de wc's wijzen. Kalenders met 'Efteling-achtige' tekeningen vonden - en vinden nog steeds - gretig aftrek, net als diverse merchandise als koekblikken, brillenkokers en andere gebruiksvoorwerpen voorzien van een nostalgische tekening van zijn hand.

Maar dat is slechts een deel van het verhaal van deze kunstenaar. Wie enkel aan de Efteling denkt bij het horen van zijn naam doet de man schromelijk tekort, laat het aan hem gewijde museum in het pittoreske Hattem (nabij Zwolle) zien. Dat Anton Pieck over een verbluffende techniek beschikte wordt duidelijk in de verschillende zalen van dit bescheiden en charmante museum, opgericht in 1984 in nauwe samenspraak met Pieck zelf en waar werk te zien is uit alle stadia van zijn kunstenaarschap. De nuttige voorlichtingsfilm die in de hal van het museum te bekijken is maakt duidelijk hoe secuur Pieck te werk ging.

Neem zijn kalenderplaten (voor de jaarkalender maakte Pieck ieder jaar zes nieuwe tekeningen): eerst maakte hij een potloodschets. Vervolgens ging hij die met aquarel accentueren. Daarna volgde een nieuwe potloodschets, met de definitieve aquarelkleuren. Was hij tevreden over het resultaat, dan begon hij wederom helemaal opnieuw, ditmaal met hard potlood, om die ten slotte met verf in te kleuren. Over één kalenderplaat deed hij zo'n twee maanden.

Op zijn zesde werd Pieck samen met

De nagebouwde werkkamer van Anton Pieck, die woonde en werkte in Overveen.

zijn tweelingbroer naar tekenles gestuurd, met het oog op toekomstige broodwinning - beiden bleken uitzonderlijke teken- en schildertalenten. Anton werd tekenleraar in Overveen (zijn avontuurlijke broer Henri sloeg een wilde weg in; naast illustrator was hij tijdens de oorlog actief als spion voor de Russen). Dag en nacht was Anton met tekenen bezig; naast zijn werk voor de klas tekende en ontwierp hij voor uiteenlopende uitgeverijen en illustreerde hij honderden boeken. In de vitrines liggen vele voorbeelden; de volgepakte kasten daaronder laten zien dat er nog veel meer gemaakt is. Veel is te bekijken via meerdere digitale zuilen, elk rond een ander spectrum van zijn werk. Wie echt alles wil bekijken is hier dan ook wel even zoet.

Bruingekleurde punaisedeukjes

Leuk is dat in het museum Piecks eerste officiële werk te zien is: een geschilderd stillevens, waarmee hij direct de eerste prijs in een wedstrijd won. Hij was toen nog maar 10 jaar oud, en al is het werk nog niet helemaal perfect, een kind dat

op zo'n jonge leeftijd al zo naar licht kan kijken en de schoonheid ziet van een eenvoudig schaalteje op tafel is een uitzonderlijk talent.

Ook bijzonder (en ontroerend) is het allerlaatste werk van Pieck, een kalenderplaat met sfeerbeeld van een Amsterdams steegje rond 1900; tot een paar uur voor zijn overlijden, op 23 november 1987, heeft hij hier nog aan zitten werken. Het hangt in niet-affe vorm, voorzien van vele bruingekleurde punaisedeukjes - om het papier strak te spannen - ingelijst aan de muur, naast de voorstudie.

Aantrekkelijk is de hier minutieus herbouwde werkkamer van Pieck, alsmede de gigantische etspers die elders in de zaal staat opgesteld, door hemzelf gekocht in 1915. Daarnaast worden attributen getoond die Pieck gebruikte. In zijn carrière als graficus heeft hij vijf verschillende druktechnieken beoefend, die hier op een rij hangen: een ets, houtsnede, gravure, droge naald en een litho. „De stijl is steeds heel anders, het onderwerp ook”, zei hij daar zelf over. „De ets, houtsnede en de droge naald lagen mij uiteindelijk het beste.”

Door een roze bril

Oud-conservator Anneke Nitrau, 82 jaar maar nog bijna dagelijks in het museum te vinden als vrijwilligerscoördinator en museumadviseur, vertelt over de sprookjesachtige sfeer van veel van Piecks tekeningen - een stijl waar door sommigen enigszins op wordt neergekeken. Nitrau: „Hij was inderdaad romantisch en tekende ook zo. Meneer Pieck zei altijd: ik zie nu eenmaal alles door een gekleurde, roze bril. Hij voelde zich thuis in de 19de eeuw. Hij wist heus wel dat destijds echt niet alles geweldig was en tekende zeker ook de armoede, maar óók de gezelligheid op straat, het kneuterige. Daar hield hij erg van. Dat

merken we ook aan onze bezoekers: ze vinden het fijn dat de harde wereld van nu hier even helemaal weg is. En zo zat hij ook te tekenen. Hij leefde in die wereld.”

Ze noemt hem, met een twinkeling in haar ogen, „héél aardig, en heel bescheiden”. Een keurige heer ook: „Hij zat hier vaak in de hal op zijn vaste plek en werd dan herkend door fans, die hem soms lang aan de praat hielden. Hij bleef dan altijd heel beleefd en zette handtekeningen. Als hij er genoeg van had liet hij dat heel subtiel merken: als hij even met zijn voet ging wippen wist zijn goede kennis die hem altijd vergezelde dat hij naar huis wilde. Zij sprak hem dan aan en zei: sorry meneer Pieck, maar u moet nu echt naar uw volgende afspraak.”

Indische Waterlelies

Ondanks Piecks veelzijdigheid die in het museum wordt getoond is de Efteling hier nooit ver weg; elk jaar staat weer een ander sprookje uit 'zijn' Sprookjesbos centraal. Dit jaar staat de bovenste verdieping in het teken van De Indische Waterlelies - dankzij Piecks ontwerp-schetsen, tot aan de zich openvouwende waterleliebladeren toe, was dit magische beeld van dansende elfjes en muziek makende kikkers vanaf de opening in 1966 voor veel kinderen het absolute hoogtepunt van een dagje Kaatsheuvel. En net als toen blijft het vrolijke kikkerliedje ook na verlaten van het Hattemse museum nog dagen in je hoofd zitten.

Over dit museum

Wat: Anton Pieck Museum

Waar: Hattem, Noordwal 31

Geopend: di t/m za 10.00 – 17.00 uur, zo 13.00 – 17.00 uur

Verzameld wordt: werk uit het enorme oeuvre van Anton Pieck, van schetsen tot houtskooltekeningen, etsen en geïllustreerde boeken
Pronkstuk: conservator Judith Bartel: allereerst een Philips-kalenderplaat. Verder een grote houtskooltekening van een straatje in Frankfurt, Anton Piecks tekening gemaakt op 10-jarige leeftijd en de allerlaatste kalenderplaat die niet af is maar waar Pieck tot een paar uur voor zijn overlijden nog aan gewerkt heeft.

Oppervlakte: ruim 400 vierkante meter

Aantal bezoekers per jaar: ruim 26.000

Aantal medewerkers/vrijwilligers: 4 medewerkers en 45 vrijwilligers

Begroting: 275.000 euro.

De grote houtskooltekening van een straatje in Frankfurt.